

Müzik Neden Sevilir?

Zeki ÇUBUK*

ÖZET

Müzik, insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak çağlar boyunca hep sevilmiş ve ondan yararlanılmıştır. Bu çalışmada müzik olgusunun nedenleri ve sonuçları üzerinde durulmuş, genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Müzik, insan, sevgi.

ZUSAMMENFASSUNG

Musik ist im Menschenleben ein nicht trennbarer Teil. Sie ist seit Jahrzehnten geliebt und verwendet worden. In diesem Bericht wurden die Ursachen und Wirkungen des Begriffs Musik bearbeitet und versucht eine allgemeine Bewertung zu machen.

Schlüssel Wörter: Musik, mensch, Liebe.

GİRİŞ

Ses bir doğa olayıdır ve insan kendisini saran, çevreleyen "sesler dünyası"nda yaşamaktadır. Denilebilir ki insanın içinde bulunduğu ortamın temel öğelerinden biridir "ses"tir. İnsan, iletişimi ve etkileşimi sağlayan ve buna dayalı kültürün gelişmesinde önemli bir araç olan "ses"i algılar ve ona anlam kazandırır.

UÇAN'a göre "kaynaklarının ve oluşma ortamının temel nitelikleri bakımından sesler üç kümede toplanabilir". Bunlar "doğal sesler, toplumsal

* Öğr. Gör.; U.Ü. Eğitim Fakültesi GSE Bölümü Müzik Eğitimi Anabilim Dalı
1 Prof. Dr.; Ali UÇAN, Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1994, s. 11.

sesler ve kültürel sesler”dir. Gök gürültüsü, derenin şırlıtısı, kuş cıvıltısı doğal seslere; konuşma-tartışma, gülme-ağlama toplumsal seslere; taşıt, makine, motor, düdük, çalgı, koro, orkestra sesleri de kültürel seslere örnek olarak verilebilir.

Kültürel seslerin bir boyutu olan, genel çizgisi ile insan ve çalgı seslerinden, onların türlü birleşimlerinden oluşmuş bir ortamın ve o ortamın organlarının tümünü kapsayan, anlatan karşılayan, simgeleyen bir terim olarak “müzik” sözcüğü verilebilir. Buna göre müzik kavramı içinde yer alan sesler diğer seslerden farklıdır ve genelde estetik temele dayalı bir kaygıyı da içermektedir.

MÜZİK NEDİR?

“İlkel ya da gelişmiş her düzeydeki insan yaşamının tüm dönemlerinde bir tür müziğin yeri vardır. Çocuklar şarkılarını, oyunlarını; gençler işlerini, sevgilerini; çobanlar yalmazlıklarını; yaşlılar sessizliklerini; ibadet edenler dualarını daima bir müziğin eşliğinde devam ettirir ve ondan teselli bulurlar. (İbrahim Alâaddin GÖVSA)²

Görüleceği üzere müzik insanlar için vazgeçilmez bir olgudur ve yaşamın tüm evrelerinde yer alır. İnsan-müzik ilişkisinin doğum öncesinden başladığı söylenebilir. Bunun en belirgin göstergesi, annenin kalp atışlarının bebek üzerinde yarattığı etkidir. Anne karımdayken annenin kalp atışlarından etkilenen bebeğin, doğumdan sonra kendisini etkileyen bu tanıdık ses ve ritim ile birlikte olancağı onun üzerinde rahatsızıcı bir etki yapmaya başlamaktadır. Bu konuda yapılan deneylerde, kalp atışlarının dinletildiği bir odada katan bebeklerin diğerlerinde göre daha erken uykuya daldıkları görülmüştür³.

Suzuki Yetenek Eğitimi yöntemine göre de tüm insanlar büyük bir potansiyel ile doğarlar ve her bireyin kendi içinde çok yüksek düzeye ulaştırılacak bir kapasite vardır. Bu görüş doğrultusunda yöntem, çocukları, bebeklik döneminde müzik dinleterek eğitmeye başlar ve beden gelişmesi uygun duruma gelince, ana dilini öğrendiği gibi ezbere, düşünmeden keman çalmayı öğretir⁴.

İnsanı bu kadar çevreleyen, yaşamını etkileyen, zamanını alan ve etkisinde kalarak arkasından koştuğu, öğrenmek için can attığı o büyümlü seslerle örümlü “müzik” nedir?

Sözlüklere ya da başka kaynaklara bakıldığında müziğin çok değişik tanımlarının yapıldığı görülür. Bu tanımların her birinde müzik değişik

² Z. AYDINTAN - S. EĞÜZ, Çökseki müzik Eğitimi, Lise 1,2,3, kurtuluş Yayınları, Ankara 1986, s. 59.

³ Prof. Dr.; Ali UÇAN, a.g.e., s. 12.

⁴ Dr.; Müfit BAYRAŞA, Çalgı Müzik Eğitimi Yüksek Lisans Ders Notları, Bursa 1987, s. 14.

boyutları ile anlatılmaya çalışılmıştır. Müziğin “Tanrısal bir sanat, Tanrının dili” olduğunu vurgulayan betimlemelerin yanında, onu, içerik, yapı ve biçim vb. yönlerden ele alarak bilimsel-sanatsal açıdan değerlendiren görüşlerin varlığı bize daha kapsamlı ve ayrıntılı düşünme/değerlendirme olanağı vermektedir.

Birkaç örnek verelim:

Müzik Tanrısal bir sanattır. (Beethoven)

Müzik insanlığın ahlakını arındıran kutsal bir bilimdir. (Dede Efendi)

Müzik Tanrının dilidir. (Eflatun)

Müzik bir sıra hoş duyguları seslerle anlatma sanatıdır. (Kant)

Müzik sesler aracılığıyla duyguların anlatımıdır. (Koch)

Müzik, insandaki yaratma, biçimlendirme ve anlatma güdülerinin tınından (sesten) örülmüş bir üründür. (Okyay)

Müzik, sesleri kulağa hoş gelecek biçimde düzenleme sanatıdır. (Rousseau)⁵.

Müzik, duyguları ya da hayalleri anlatmak için sesleri melodi, armoni, polifoni gibi şekillerde düzenleme sanatıdır⁶.

Müzik, duyguları, düşünceleri seslerle anlatma sanatıdır⁷.

Görüleceği gibi verilen tanımların çoğunda müziğin bir sanat olduğu özellikle vurgulanmıştır. Buna göre müzik denince, öncelikle onun bir sanat olduğu düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Doğal olarak bu sanat bir anlatım sanatıdır, yapı taşları seslerdir ve bu sesler ile estetik bir yapı oluşturacak biçimde “duygu, düşünce, tasarım ve izlenimler, belli durum, olgu ve olaylar” anlatılır⁸.

Besteci bu anlatımı gerçekleştirirken yapı taşı olan “sesler”i kullanır. Bu kullanımda sevinçlerini, hüznünü, korkularını, kuşularını, öfkelerini, kıskançlıklarını, sevecenliğini, kardeşlik vb. Düşüncelerini anlatır. Bu iş için anlatımına uygun düşecek biçimde seslerin ritmini, ezgisini, gürlüğü, hareketini ve türlü anlatım biçimlerini ustaca kullanır, bir yaratı ortaya koyar. Bu yaratının iletisi dinleyiciye ulaşır. Dinleyen, müzik eğitimi, bilgisi/müziğe yakınlığı, yatkınlığı vb. gibi alanlardaki hazır bulunuşluk düzeyine göre bu iletiyi algılar ve yorumlar. Ayrıca müzik türünü seçmede de dinleyenin kültürel birikimi, gelenek-göreneklere, yaşam biçimi, içinde bulunduğu çevre, alışkanlıkları vb. ölçütler önde gelen etmenlerdir.

⁵ Prof. Dr.; Ali UÇAN, İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1994, s. 12.

⁶ M. Ali AĞAKAY, Türkçe Sözlük, Yeni Matbaa, Ankara 1959, s. 575.

⁷ Ş. RADO - H.F. ES, Hayat Ansiklopedisi, Doğan Kardeş Yayınları, b.y.y., s. 2440.

⁸ Prof. Dr.; Ali UÇAN, a.g.e., s. 13.

Müziksel yaratıların ortaya konmasında belli yargılara uyulması, sanatsal yaratımın niteliği konusunda da bize bir fikir verir. Bunun için şu değer ölçütlerini verebiliriz: Canlılık, orijinallik, bestede işçilik, dengi ve dirim, duyarlılık, süreç (yaratıların hâla dinlenebilir olması) vb.⁹

Tarihsel gelişim süreci içinde müzik, insanların duygularının anlatımına aracı olmuş, başka bir deyişle insanlar duygularını müzikle paylaşmışlardır. İnsanlığın en eski ataları, üstesinden gelemedikleri, korktukları doğa olayları karşısında müziğe başvurmuşlar, tapınma sırasında çıkardıkları sesler ve söyledikleri müziksel deyişlerle korkularından arınacaklarını düşünmüşlerdir. İlk uygarlıklarda müziğin tanrılar tarafından insanlara armağan edildiğine inanılıyordu. Dinsel törenlerde, eğlence ve ortaklaşa yapılan işlerde müziğe geniş yer verilmiştir.¹⁰

Müzik giderek toplumsal yaşamın değişik evrelerinde yer almış, dinlenme, eğlenme, sağaltım, savaş, kahramanlık vb. konularda müzikten büyük ölçüde yararlanmışlardır. Özellikle devlet yaşamında askare müziğe yer veren ve müziği savaşa sokan ilk toplum Türklerdir¹¹. İlk örnekleri ile Tuğ Takımları ve onu izleyen Mehterhane, Türklere ait en eski askeri müzik topluluklarıdır.

Müziğin insan sağlığı üzerindeki olumlu etkileri de tarih boyunca insanlığın ilgisi çekmiş ve hastaları iyileştirmede bu etkinin rolü araştırılmıştır. Özellikle ruhsal bozuklukları müzikle iyileştirme konusunda Farabi'nin (870-950) kimi makamların insanı nasıl etkilediği yönündeki önerileri ilgi çekmiştir¹². Londra'da bir devlet hastanesinde hastalara dinletilen oda müziği konserlerinin onların yaşam bağlarını güçlendirdiği, psikolojilerini olumlu yönde etkilediği görülmüş, dahası duydukları ağrıların giderek azaldığına ilişkin şaşırtıcı sonuçlar alınmıştır¹³.

Genel olarak toplum yaşamında müzik o denli yer bulmuştur ki, sonunda halk kültüründe de kimi olaylar müzik içerikli deyim ve atasözleri ile kısa ve çarpıcı biçimde anlatılır olmuştur. Şu örnekler halkın büyük bir önsezi ile durumu nasıl özetleyip öğütlediğini açıkça gösteriyor mu?¹⁴

Ayının kırk türküsü var, kırkı da ahlak üzerine
Çengi ölüsü çalgı ile kalkar
Çingirlik deve kaybolmaz
Herkes davul çalar ama çamaşı makama uyduramaz

⁹ A. Say, *Müzik Ansiklopedisi*, Ankara 1985, s. 388.

¹⁰ Z. AYDINTAN - K. FİDAN, *Türk ve Türklerin Yeni Müzik Eğitimi*, Halksözleşme Kitabevi, İstanbul, s. 102.

¹¹ S. Yaver ATAMAN, *Atatürk ve Türk Müziği*, Kültür Bakanlığı Yayın, Ankara b.y.y., s. 73.

¹² Dr. Bekir GELEBENE, *Müzikle Tedavi*, Güven Kitabevi, Ankara, 1987.

¹³ Cumhuriyet Gazetesi, The Independent, 23. 12. 1993.

¹⁴ Yrd. Doç. İsmail BOZKAYA, *Deyimler ve Atasözleri'nde Müzik Filarmoni Sanat Dergisi*, Ankara 1996, Sayı 138.

Nefesine güvenen borazancıbaşı olur
Tamburam nerde, deli kız orda
Zil takıp oynamak

SONUÇ

Müziğin ne zaman ve nasıl doğduğu bilinmemektedir. Eldeki tarihi belge ve kalıntılar bunu açıklamaya, kanıtlamaya yetmiyor. Kimi yordamlar ve belgelerin yardımı ile tutarlı açıklamalar getirilmeye çalışılıyor. Ancak şurası açıkça görülüyor ki ilkçağ toplumlarında Tanrılar tarafından armağan edildiğine inanılan müzik, çağlar boyunca ilkel ya da gelişmiş her düzeydeki devlet, toplum ve birey yaşamında önemle yer almıştır. Bilim ve sanat oluşu ile insanlık kültür tarihinin en önemli kollarından biri olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

1. AĞAKAY, M.: Ali, Türkçe Sözlük, Yeni Matbaa, Ankara, 1959.
2. ATAMAN, S.: Yaver, Atatürk ve Türk Müsikisi, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara b.y.y.
3. AYDINTAN Z. - EGÜZ S.: Çoksesli Müzik Eğitimi, Lise 1,2,3, Kurtuluş Yayınları, Ankara 1986.
4. —————, Türkü ve Şarkılarla Yeni Müzik Eğitimi, Helvacioğlu, kitabevi, İstanbul b.y.y.
5. BOZKAYA, Yrd. Doç.: İsmail, Deyimler ve Atasözlerinde Müzik, Filarmoni Sanat Dergisi, Ankara 1996, Sayı 138.
6. BAYRAŞA, Dr.: Müfit, Çağdaş Müzik Eğitimi, Yüksek Lisans Ders Notları, Bursa 1987.
7. CUMHURİYET GAZETESİ.: The Independent, 23.12.1993.
8. GELENEBE, Dr.: Bekir, Müzikle Tedavi, Güven Kitabevi, Ankara 1978.
9. RADO, Ş. - ES, H.F.: Hayat Ansiklopedisi, Doğan Kardeş Yayınları b.y.y.
10. SAY,: Ahmet, Müzik Ansiklopedisi, Güneş Matbaacılık, Ankara 1985.
11. UÇAN, Prof. Dr.: Ali, Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1994.
12. —————, İnsan ve Müzik İnsan ve Sanat Eğitimi, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, Ankara 1994.